

Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ
ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

Ἀνάλυσις τῆς τραγωδίας διδασκομένης ἀπὸ τῆς
σκηνῆς ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ ἐν Ψυχικῷ Ἀρσακείου

ΥΠΟ

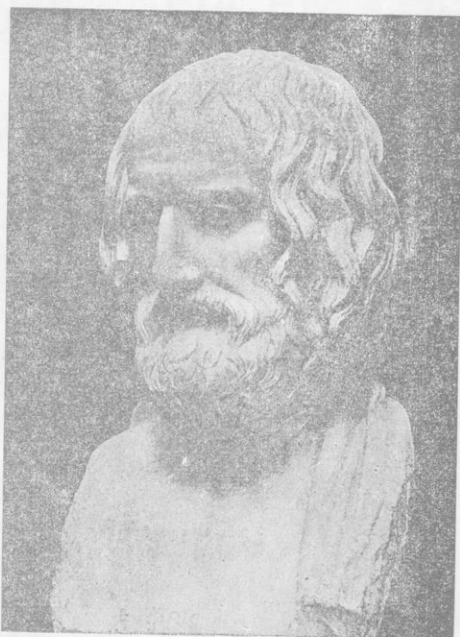
Γ. Κ. ΓΑΡΔΙΚΑ

ΠΡ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΕΝ Τῷ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΙ
ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ ΕΝ Τῷ ΑΡΣΑΚΕΙΩΙ

ΙΣΤ
ΑΡΧ
[19--?]

Σπύρος Ι. Παπασπύρου
Ζωγράφος
Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/ΗΠ.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

17.841

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τοιχογραφία ἐν Πομπηΐα εἰς κίθουσι τὴν θυσίαν τῆς Ἰφ γενείας.
 Ἡ παρθένος κρατεῖται διὰ τῆς βίας ὑπὸ δύο στρατιωτικῶν ἀριστερὰ ὁ Κίχας
 κρατῶν τὴν μάχαιραν εἶνε ἔτοιμος νὰ τὴν θυσιάσῃ· δεξιὰ δὲ ὁ Ἀγμέμων ἀ-
 ποστρέφων τὸ πρόσωπον, ἵνα μὴ ἴδῃ τὸ σπαραξικάρδιον θέαμα· ἐπὶ κίονος
 εἶνε τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος μετὰ δύο κυλῶν· καὶ ὑπεράνω ἐν νεφέλαις τῇ
 διαταγῇ τῆς θεᾶς Νύμφη τὴν ἔλαφον κομίζουσα, ἵνα αὐτῇ ἀντί τῆς παρθένου
 θυσιάσῃ (ἀπομίμησις τῆς τοῦ Τιμάνθους εἰκόνης· πρβλ. καὶ Αἰσχύλ. Ἄγαμ.
 24—246).

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

Ἰφιγένειαν ἐν Αὐλίδι, τραγωδίαν, ἐποίησαν καὶ οἱ τρεῖς μεγάλοι δραματικοὶ ποιηταὶ τῆς ἀρχαιότητος, ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Εὐριπίδης· ἀλλ' ἡ τοῦ Εὐριπίδου τοσοῦτον ἐπεσκίασε τὰς τραγωδίας τῶν δύο ἄλλων τραγικῶν, ὥστε ταχέως εἰς λήθην περιέπεσον ἐκεῖναι καὶ μόνον ὀλίγοι στίχοι ἐξ αὐτῶν περισφζονται· διὸ καὶ ὁσάκις ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μνημονεύεται ἡ ἐν Αὐλίδι *Ἰφιγένεια* νοεῖται ἡ τοῦ Εὐριπίδου. Τὸ *ἀριστούργημα* δὲ τοῦτο τῆς Εὐριπιδείου μούσης παραβαλλόμενον πρὸς τὸ τοῦ Σοφοκλέους ἀριστούργημα, τὴν *Ἀντιγόνην*, ἔχει ὁμοιότητάς τινας καὶ διαφοράς· καὶ ὁμοιάζει μὲν καθ' ὅσον ἐκατέρω τῶν ἡρωϊδῶν ἀγωνίζεται καὶ θυσιάζεται ὑπὲρ ὑψηλὸν τίνος σκοποῦ, ἡ μὲν Ἀντιγόνη ὑπὲρ τῆς Ὀρησκείας, ἡ δὲ Ἰφιγένεια ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τῆς Ἑλλάδος ὅλης· ὡς δὲ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ἀντιγόνης ἀγωνίζεται ὁ μνηστήρ Αἴμων, οὕτω καὶ ὑπὲρ τῆς Ἰφιγενείας ὁ Ἀχιλλεύς· ἀλλὰ καὶ διαφέρουσιν αἱ δύο ἡρωΐδες· ἡ μὲν Ἀντιγόνη, τὸ ἐξ ὤμου πατρὸς ὤμῶν γέννημα, ἔχει τὸ πάθος σφόδρα διάπυρον, ὅπερ ἐκάστοτε εἰς διάφορα χρώματα διαθλάται· καθ' ὑπερβολὴν φιλεῖ καὶ μισεῖ, καθ' ὑπερβολὴν ἀφειδεῖ τῆς ζωῆς καὶ ἀντέχεται αὐτῆς, μεθ' ὑπερβολικῆς πικρίας περιφρονεῖ τὴν ἀδελφὴν Ἰσμήνην καὶ ὅταν δειλιᾷ νὰ συνθάψῃ τὸν ἀδελφὸν καὶ ὅταν προθυμηταὶ νὰ συναποθάνῃ. Τέλος ἡ Ἀντιγόνη, ἡ οὐχὶ σπανίως συνδόνουσα τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ, ἔχει μὲν πολὺ τὸ ὑψηλὸν καὶ τὸ ἀνδρικόν, ἀλλ' ὀλίγον τὸ τρυφερὸν καὶ τὸ τῆς θηλείας φύσεως ἀβρόν. Τῆς δὲ Ἰφιγενείας τὸ ὑψηλὸν φρόνημα ἐπαγλαῖζεται καὶ διὰ τῆς θηλείας ἀβρότητος καὶ τῆς παρθενικῆς αἰδημοσύνης. Τὸν πατέρα περιπτύσσεται μετὰ παιδικῆς ἀφελείας καὶ διαπύρου

στοργής· ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ τοῦ θαλεροῦ της γάμου ἐξαστράπτουν ἐπὶ τοῦ χαρίεντος αὐτῆς προσώπου κατὰ διαλείμματα ἀκτίνες φαιδρότητος καὶ ἰλαρότητος· καίπερ δὲ θυσιαζομένη ὑπὸ τοῦ πατρὸς οὐ μόνον αὐτὴ ἐξακολουθεῖ νὰ ἀγαπᾷ αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τὴν μητέρα μνησικακοῦσαν παραιτεῖται νὰ μὴ στυγῇ τὸν πατέρα. Ἡ κοσμιότης καὶ ἡ παρθενικὴ αἰδῶς περιστέλλει τὸ τῆς γυναικὸς φιλοπερίεργον, ἡ δὲ εὐφυΐα της προλαμβάνει τὴν ἐμφύλιον τῶν Ἑλλήνων ῥήξιν. Τέλος τὸ τῆς ἡρωΐδος μεγαλοπρεπὲς ἦθος περικοσμεῖ μαλακὴ καὶ θελκτικὴ τις χάρις.

Ὁμοιάζουσι δ' ἅμα καὶ διαφέρουσι κατὰ τοῦτο· ἡ μὲν Ἀντιγόνη τὸ πρῶτον περιφρονοῦσα τὸν θάνατον ὕστερον στερουμένη τὴν ζωὴν θρηνεῖ, ἡ δὲ Ἰφιγένεια τὸ πρῶτον περιπαθῶς ἔχουσα πρὸς τὴν ζωὴν κατόπιν περιφρονοῦσα αὐτὴν προθύμως θυσιάζεται.

Ἐν ᾧ δὲ τῆς τραγωδίας ταύτης ἐπαινεῖται καὶ ἡ τοῦ μύθου πλοκὴ καὶ ἡ τῶν προσώπων ἠθοποιΐα, ὁ Ἀριστοτέλης ἐπέκρινε τὸ τῆς ἡρωΐδος ἦθος ὡς ἀνώμαλον «οὐδὲν γὰρ ἔοικεν ἢ ἰκετεῦουσι τῇ ὑτέρᾳ» (Ποιητ. 1454 Α 30).

Βεβαίως ἡ Ἰφιγένεια τὸ πρῶτον ἰκετεύει τὸν πατέρα νὰ μὴ θυσιάσῃ αὐτὴν καὶ ἀγαπᾷ περιπαθῶς τὴν ζωὴν. Κατόπιν δὲ ἡ τέως δειλὴ παρθένος προσφέρεται γενναιοφρόνως εἰς θυσίαν, ἀλλ' ἡ μεταβολὴ αὕτη δικαιολογεῖται ἀποχρώντως· διότι ἐν τῷ μεταξὺ ὁ μὲν πατὴρ ἐκφέρει τὴν ἀπόφασιν, ὅτι εἶνε ἠναγκασμένος νὰ θυσιάσῃ αὐτήν, ἂν δὲ ἀντιστῆ, πανοικεῖ θ' ἀπολεσθῆ, ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς προσδραμῶν ἔνοπλος ἀναγγέλλει τὴν στάσιν τοῦ στρατοῦ ἀπαιτοῦντος τὴν θυσίαν, καὶ ὁ ἥρωας τολμήσας ν' ἀντιστῆ ἐκινδύνευσε νὰ φονευθῆ. ταῦτα δ' ἀκούσασα ἡ βασιλόπαις καὶ σκεφθεῖσα τὸν μάταιον κίνδυνον τοῦ μνηστήρος καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ πατρικοῦ οἴκου, ἀναλογισθεῖσα δὲ ὅτι ἡ θυσία της ἔσται τιμωρία τῶν βαρβάρων, δόξα τῆς Ἑλλάδος καὶ κλέος αὐτῆς αἰδιδιον, ἀντλοῦσα θάρρος ἐκ τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς της ἀποφασίζει γενναίως ν' ἀποθάνῃ. Οὕτω δὲ ἡ μεταβολὴ τοῦ ἦθους τῆς ἡρωΐδος ἐγένετο κατὰ τὸ εἶκος καὶ ἵνα κατὰ τὸν Σταγειρίτην εἴπω, τὸ τῆς ἡρωΐδος

ἡθός ἐστιν ὁμαλῶς ἀνώμαλον (σελ. 1454 A 24)· διό καὶ δικαίως ἡ γνώμη τοῦ μεγάλου τεχνοκρίτου δὲν ἠξιώθη πολλῆς προσοχῆς ὑπὸ τῶν νεωτέρων τοῦ ποιητοῦ ἑρμηνευτῶν, ὁ δὲ μέγας τῆς Γερμανίας ποιητῆς, ὁ Schiller, ὅστις μετὰ τῆς ποιητικῆς εὐφυΐας συνενοῖ καὶ λεπτοτάτην αἴσθησιν περὶ τὴν κρίσιν τῆς δραματικῆς τέχνης, τὸ ἀνώμαλον τοῦτο ἡθός τῆς ἡρωϊδος θεωρεῖ ἀρετὴν καὶ οὐχὶ κακίαν, λέγων : «τὸ κρᾶμα τοῦτο τῆς ἀδυναμίας καὶ δυνάμεως, τῆς δειλίας καὶ τοῦ ἡρωϊσμοῦ ἐστὶν ἡ ἀληθῆς καὶ θελκτικὴ εἰκὼν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἡ δὲ μετάβασις ἐκ τῆς μιᾶς ψυχικῆς διαθέσεως εἰς τὴν ἐναντίαν γίνεται ἡρέμα καὶ ἀποχρῶντως δικαιολογεῖται».

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

(Ἡ σκηνὴ τῆς τραγωδίας ὑπόκειται ἐν Αὐλίδι, πόλει τῆς Βοιωτίας (v. Βαθὺ) παρὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐρίπου, ὅπου εἶνε προσωρμισμένος ὁ Μιανελλήνις στόλος, ἕτοιμος ν' ἀποπλεύσῃ ἐπὶ τὴν Τροίαν).

Α΄ ΠΡΑΞΙΣ

(ΣΤΙΧ. 1-163. Ο ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ)

Ὁ Ἄγαμέμνων τεθλιμμένος καὶ ἀγωνιῶν γράφει ἐπιστολήν, καλεῖ δὲ ἐπειγόντως νὰ ἐξέλθῃ τῶν βασιλικῶν δόμων ὁ πρεσβύτες, ὁ πιστότατος αὐτοῦ θεράπων.

Καὶ οἱ δύο ἤδη ὁμοῦ παρατηροῦσι τοὺς ἀστέρας, ἵνα διακρίνωσι τὴν ὥραν τῆς νυκτός· διακρίνουσι δὲ τὸν **Σείριον**, τὸν λαμπρότατον ἐκ τῶν ἀστέρων, μεσουρανοῦντα νῦν πλησίον τῆς ἑπταφεγγοῦς Πλειάδος· συμπεραίνουσι ἐκ τούτου, ὅτι ἡ νύξ εἶνε εἰσέτι βαθεῖα· διὸ καὶ οὔτε κελάδημα πτηνῶν ἀκούεται οὔτε κινήσεις τις περὶ τὸ στράτευμα καὶ τὰς φρουράς τῶν τειχῶν· ἐπικρατεῖ δὲ καὶ τελεία νηνεμία ἐπὶ τῆς θαλάσσης· ὅθεν ὁ πρέσβυς συμβουλεύει τὸν βασιλέα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ δώματα καὶ ἀναπαυθῆ· ἀλλ' ἐκεῖνος οἰκτεῖρων τὸ βασιλικόν του ἀξίωμα μακαρίζει τὸν γέροντα καὶ πάντα ἄνθρωπον, ὅστις ἀκίνδυνον διέρχεται τὸν βίον, ἄγνωστος, ἀκλεής· τοὺς δὲ ἐν τιμαῖς, λέγει, ἐλάχιστα ζηλῶ· τοῦ δὲ γέροντος εἰπόντος, καὶ μὴν τὸ καλὸν τοῦ βίου ἐν ταῖς τιμαῖς εἶνε, ὁ βασιλεὺς ἀπαντᾷ, βεβαίως τὰ ἀξιώματα ἔχουσι γλυκύτερα τίνα, ἀλλὰ συνεπάγονται καὶ πικρίας πολλὰς· τοτὲ μὲν ἐκ τῶν θεῶν κινδυνεύουσι, τοτὲ δὲ ἀνθρώπων γνῶμαι πολλαὶ καὶ δυσμενεῖς ἀνέτρεψαν τὸν βίον.

Ὁ πρεσβύτες ὁμοῦ ἐμπειρότερος ὢν εἰς τὰ τοῦ βίου πράγματα λέγει.

«οὐκ ἄγαμαι ταῦτ' ἀνδρὸς ἀριστεῶς·
οὐκ ἐπὶ πᾶσιν σ' ἐφύτευσεν ἀγαθοῖς,

Ἄγαμεμνον, Ἄτρεϋς·
 δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι·
 θνητὸς γάρ ἔφυς· κἂν σὺ μὴ θέλῃς,
 τὰ θεῶν οὕτω βουλόμενα ἔσται·
 σὺ δὲ τὸ φῶς τοῦ λαμπτήρος ὑψώσας
 γράφεις ἐπιστολήν, ἣν πρὸ τῶν χειρῶν ἔχεις,
 θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέων.
 καὶ ἐκ τῆς μεγάλης ἀπορίας σου ὡς μαινόμενος
 φαίνεσαι.

τί πονεῖς; τί νέον περὶ σοί, βασιλεῦ;
 ἀνακοίνωσον εἰς ἐμὲ τὸν πιστόν σου δοῦλον, ὃν ὁ
 Τυνδάρεως ἔδωκεν ὡς φερνὴν εἰς τὴν Κλυταιμνήστραν
 καὶ συννυμφόκομον.

Τότε ὁ Ἄγαμέμνων ἀνακοινοῖ εἰς αὐτὸν τὰ ἑξῆς.
 Γνωρίζεις, πῶς ὁ στόλος τῶν Πανελλήνων συνέρ-
 ρυσεν ἐνταῦθα· ἀλλὰ θέλων νὰ ἐκπλεύσῃ ἐπὶ τὴν
 Τροίαν ἀδυνατεῖ ἔνεκα νηνεμίας, ἣν ἐπέβαλεν ἡ θεὰ
 τοῦ τόπου Ἄρτεμις· πρὸς ἐξιλέωσιν δ' αὐτῆς ὁ μάντις
 Κάλχας συμβουλεύει νὰ θύσω ἐγὼ τὴν ἐμὴν κόρην
 Ἴφιγένειαν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς θεᾶς· διὰ τῆς θυσίας δὲ
 ταύτης καὶ ὁ στόλος θὰ ἐκπλεύσῃ καὶ ἠνίκη κατὰ τῶν
 βρῆθρων εἶνε βεβασία, εἶπεν ὁ μάντις. Μετὰ φρίκης
 δ' ἐγὼ ἀκούσας τὰ θέσφατα τοῦ μάντεως διέταξα τὸν
 Ταλθύβιον νὰ διακηρύξῃ τὴν διάλυσιν τοῦ στρατοῦ·
 εἶνε ἀδύνατον ἐγὼ νὰ ὑποστῶ τὴν θυσίαν ταύτην·
 ἀλλ' ὁ Μενέλαος καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ διὰ λόγων
 μελιχίων παρέπεισάν με νὰ ὑπομείνω τὴν θυσίαν καὶ
 χάριν τῆς δόξης τῆς Ἑλλάδος καὶ πρὸς τιμὴν τῆς βα-
 σιλείας μου· καὶ οὕτως ἔπεμψα ἐπιστολήν εἰς τὴν Κλυ-
 ταιμνήστραν, ἵνα ἀποστείλῃ ἐνταῦθα τὴν Ἴφιγένειαν,
 μέλλουσαν δηθὲν νὰ νυμφευθῇ τὸν Ἄχιλλέα, τὸν ἄρι-
 στον τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ἡ συνειδησίς μου ἐξηγέρθη
 κατόπιν καὶ ἐν ἀγωνίᾳ γράφω τὴν παροῦσαν ἐπιστο-
 λήν, ἣν ἔχω πρὸ τῶν χειρῶν καὶ λαβῶν αὐτὴν
 σπεῦδε, γέρον, εἰς τὰς Μυκῆνας· μάθε δὲ καὶ τὸ πε-
 ριεχόμενον αὐτῆς, ἵνα καὶ προφορικῶς σύντονα πρὸς
 αὐτὴν λέγῃς.

«πέμπω σοι πρὸς ταῖς πρόσθεν δέλτοις, ὧ Λήδας
 ἕρνος, μὴ στέλλειν τὴν σὴν κόρην εἰς Αὐλῖδα·

εις άλλας ώρας γάρ δὴ παιδὸς ἑορτάσομεν ὑμεναίους».

Σπευδε, πιστέ γέρον, ὅσον τὸ δυνατόν τάχιστα· πρόσεχε, μήτε εἰς ἀλσώδεις κρήνας καθίσης μήτε ὑπὸ ὕπνου θελχθῆς· διχαζομένην δὲ τὴν ὁδὸν βλέπων που κύτταζε προσεκτικά, μή τις ἄμαξα τροχάζουσα διάλαθῃ σε κομίζουσα τὴν ἐμὴν κόρην ἐνταῦθα εἰς τάς ναῦς τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ἂν συναντήσης αὐτὴν ἐξορμῶσαν ἐκ τῶν Μυκηνῶν, στρέφε τὴν ὀπίσω, σείε τοὺς χαλινούς τῶν ἵππων ἄγων αὐτὴν πάλιν εἰς τὴν πόλιν τῶν Κυκλάπων.

Φύλαττε καλῶς τὴν σφραγίδα, ἣν ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης κομίζεις· καὶ σπευδε διότι ἡ λάμπουσα ἠὼς διαχύνει λευκὸν φῶς καὶ τὸ πῦρ τῶν τεθρίπων τοῦ Ἥλιου φλογίζει αὐτό.

Βοήθει, γέρον ἐν τῇ δυστυχίᾳ μου.
καὶ ἐκείνου ἀπελθόντος, ὁ δαίλιος βασιλεὺς ἐπιφωνεῖ. θνητῶν ὄλβιος εἰς τέλος οὐδεὶς οὐδ' εὐδαίμων·
οὐπω γάρ ἔφυ τις ἄλυπος.

Α΄ ἈΣΜΑ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

(ΣΤΙΧ. 164-303 Η ΠΑΡΟΔΟΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ)

Κενωθείσης ἤδη τῆς σκηνῆς, εἰσέρχεται εἰς τὴν ὀρχήστραν ὁ χορὸς, ὃν ἀποτελοῦσι *δέκα πέντε* γυναῖκες τῆς Χαλκίδος· αὐταὶ ἀκούσασαι παρά τῶν συζύγων τῶν θαυμαστάς διηγήσεις περὶ τοῦ πανελληνίου στόλου καὶ στρατοῦ διασχίζουσι τὰ στενόπορθμα ρέυματα τοῦ Εὐρίπου, ἵνα ἰδίους ὄμμασιν ἀπολαύσωσι τὸ ἐξάισιον ἐκεῖνο θέαμα, τὴν φιλοπερίεργον γυναικείαν τάσιν ἱκανοποιούσαι. Εἰς Αὐλίδᾳ δὲ διαπλεύσασαι διέρχονται κατόπιν τὸ πολύθυτον ἄλσος τῆς Ἀρτέμιδος ἐν σπουδῇ πολλῇ, καθ' ἣν ἐπανθεῖ ἐπὶ τῶν νεαρῶν παρειῶν αὐτῶν τὸ νεοθαλές χρῶμα, ἡ αἰδώς, ἣς οὐκ ἔστιν εὐανθέστερον χρῶμα. Ἦδη δὲ ἐπισκοπεῖ τὰς ὀπλοφόρους σκηνὰς τῶν Ἑλλήνων, τὰ πλήθη τῶν ἵππων καὶ ἀποθαυμάζει τοὺς ἐστρατοπεδευμένους ἦρωας, ὧν τινὲς μὲν ἀρέσκονται εἰς τὴν παιδιὰν τῶν

πεσσών, οί δὲ εἰς τὴν δισκοβολίαν καὶ ἄλλοι συνεδριάζοντες συζητοῦσιν· ὁ δὲ Ἄχιλλεὺς παρὰ τὴν ψαμμῶδη ἀκτὴν ἡμιλλᾶτο πρὸς τέθριππον ἄρμα περι νίκης· Κατόπιν δὲ ὁ χορὸς ἐπισκοπεῖ καὶ τὸν χιλιόναυον στόλον, ἐκ τοῦ πλήθους δὲ τῶν νεῶν καὶ τῆς ἀνδρείας τῶν ναυτῶν εὐελπιστεῖ, ὅτι ἡ νίκη αὐτῶν ἔσται βεβαία καὶ ἡ τῶν βαρβάρων τιμωρία ἄφυκτος.

Β΄ ΠΡΑΞΙΣ

(ΣΤΙΧ. 303-543. Α΄ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ)

Ἐνταῦθα περιπλέκεται ἡ πρᾶξις· ὁ Μενέλαος ἐξελθὼν τοῦ στρατοπέδου ἐξ ὄρθρου βαθέος, ἀναμένει ἀδημονῶν τὴν ἐκ Μυκηνῶν ἄφιξιν τῆς Ἰφιγενείας, ἵνα τελεσθῇ ταχέως ἡ θυσία καὶ ἐκπλεύσῃ ὁ στόλος· ἰδὼν δὲ κατὰ τὸ λυκαυγὲς τὸν πρεσβύτην ἐξερχόμενον καὶ ὑποπεύσας τὸ πρᾶγμα συλλαμβάνει αὐτὸν καὶ τὴν ἐπιστολὴν βιαίως ἀφαιρέσας μανθάνει τὸ περιεχόμενον· ὁ δὲ γέρων διαφιλονικῶν πρὸς αὐτὸν λέγει.

«Μενέλαε, τολμᾶς δεῖν· ἄ σ' οὐ τολμᾶν χρεῶν·
οὐ χρῆν σε λῦσαι δέλτον, ἦν ἐγὼ ἔφερον·
ἄφες δὲ τήνδ' ἐμοί.»

Οὕτω δὲ λογομαχοῦντες φθάνουσι πρὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅστις ἐκ τοῦ θορύβου ταραχθεὶς, ἐξελθὼν καὶ ἰδὼν αὐτοὺς ἐκπλήσσεται, ὅτι ὁ ἀδελφός του ἀφῆρεσε τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἀπειλεῖ ὅτι θὰ δεῖξῃ ταύτην εἰς τὸν στρατὸν· οὕτω δὲ συνάπτεται δεινὴ λογομαχία τῶν δύο ἀρχηγῶν ἀδελφῶν· ὁ Μενέλαος ἐλέγχει τὸ παλίμβουλον τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅστις πλάγια φρονεῖ, «τὰ μὲν νῦν, τὰ δὲ πάλαι, τὰ δὲ οὐτικά» καὶ ὅτι ἐν ᾧ προθύμως ὑπεσχέθη, ὅτι θὰ θυσιάσῃ τὴν κόρην, νῦν μεταμεληθεὶς ἀρνεῖται· καὶ δυσθυμῶν ἐπιλέγει.

«Ἐλλάδος μάλιστ' ἔγωγε τῆς ταλαιπώρου στένω,
ἢ θέλουσα δρᾶν τι κεδνόν, βαρβάρους τὰς οὐδένας,
καταγελῶντας ἐξανήσει διὰ σέ καὶ τὴν σὴν κόρην»,

Ἄντελέγχων δ' αὐτὸν ὁ ἀρχιστράτηγος, παρατη-

ρεῖ, ὅτι χάριν τῆς κακῆς γυναικὸς τούτου, δὲν ὀφεί-
λει αὐτὸς νὰ θυσιάσῃ τὸ ἄθῳον τέκνον του.

«εἰ δ' ἐγὼ, γνούς πρόσθεν οὐκ εἶ μετεθέμην εὐ-
[βουλία,
μαίνομαι; σὺ μᾶλλον, ὅστις ἀπολέσας κακὸν λέχος
ἀναλαβεῖν θέλεις θεοῦ σοι τὴν τύχην διδόντος εὖ»

καὶ ἐν τέλει ἐντόνως δηλοῖ·

τάμ' αὐτὸ οὐκ ἀποκτενῶ ἄγω τέκνα·
«οὐδ' ἐμὲ συντήξουσιν νύκτες ἡμέραι τε δακρύοις,
ἄνομα δρῶντα κού δίκαια παῖδας, οὐς ἐγεινάμην».

Ὁ δὲ χορὸς λυπούμενος διὰ τὰς ἔριδας τῶν δύο
ἀδελφῶν ἐκδηλοῖ συμπάθειαν πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα.
Μεθ' ὃ γίνεται ἡ ἐξῆς στιχομυθία·

Μενέλ. δείξεις δὲ ποῦ μοι πατρὸς ἐκ ταύτου γεγῶς;
Ἀγαμ. συνσωφρονεῖν σοι βούλομ' ἄλλ' οὐ συν-
[νοσεῖν.

Μενέλ. Οὐκ ἄρα δοκεῖ σοι τάδε πονεῖν σὺν Ἑλλάδι;
Ἀγαμ. Ἑλλάς δὲ σὺν σοὶ κατὰ θεὸν νοσεῖ τινα.

Ἐν τῇ ἀκμῇ δὲ τῆς συγκρούσεως ταύτης τῶν δύο
ἀδελφῶν ἄγγελος τρέχων ἀφικνεῖται καὶ χαίρων ἀ-
ναγγέλλει τὴν ἄφιξιν τῆς Ἴφιγενείας, τῆς Κλυταιμνή-
στρας καὶ τοῦ μικροῦ Ὀρέστου. Ἔνεκα δὲ τῆς μα-
κρᾶς ὁδοῦ ἀναπαύονται παρ' εὐρυτον κρήνην· αὐτὸς
δὲ πρόδρομος ἦλθεν. ἵνα παρασκευάσῃ ὁ βασιλεὺς
τὰ τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς, ἦν σύμπας ὁ στρατὸς
συρρέει νὰ ἴδῃ καὶ θαυμάσῃ· διότι ἡ φήμη τῆς ἀφί-
ξεως τῆς διήλθε ταχεῖα καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ μὲν
ἔρωτῶσιν, ὑμέναίος τις ἢ τί πράσσειται ἢ πόθον ἔχων
τῆς θυγατρὸς ὁ Ἀγαμέμνων ἐκόμισεν αὐτὴν ἐνταῦθα·
ἄλλοι δὲ λέγουσι, τελοῦσι τὴν πρὸ τοῦ γάμου θυσίαν
εἰς τὴν Ἄρτεμιν τὴν ἄνασσαν τῆς Αὐλίδος· ἄλλ'
ἐμπρὸς ἐτοιμάσατε τοὺς στεφάνους τοὺς γαμηλίους
καὶ σύ, Μενέλαος βοήθησον ἵνα ἀρχίσῃ ὁ χορὸς καὶ
ἀντηγήσῃσι τὰ μουσικὰ ὄργανα· ἡ παροῦσα ἡμέρα
ἦλθε μακαρία τῇ παρθένῳ.

Οἷα τραγικῇ εἰρωνείᾳ· ἐκεῖνος μὲν ὡς εὐφρόσυνα

ἀναγγέλλων χαίρει, ἀλλ' οἱ λόγοι του ἦσαν σφαγαί εἰς τὴν πατρικὴν καρδίαν τοῦ Ἀγαμέμνονος· διὸ καὶ ψυχρῶς λέγει πρὸς αὐτόν· ὥραίᾳ τὰ εἶπες, ἀλλ' εἴσελθε ἐντὸς τῶν δωματίων· τὰ δ' ἄλλα ἢ τύχη θέλει κανονίσει.

Ἦδη δὲ ὁ τῶν Πανελλήνων ἄναξ οἰκτεῖρων ἑαυτὸν λέγει· νὰ δακρύσω μὲν δὲν τὸ ἐπιτρέπει τὸ ἀξιωμα μου· νὰ μὴ δακρύσω δέ, αἰσχύνομαι ὁ δυστυχῆς εἰς τὰς μεγίστας συμφορὰς ἀφιγμένος.

«προστάτην τοῦ βίου τὸν ὄγκον ἔχομεν τῷ ὄχλῳ δουλεύομεν»

εἶτα συλλογίζεται μετὰ θλίψεως, πῶς θὰ ὑποδεχθῶ τὴν σύζυγόν μου, πῶς θὰ τὴν ἀτενίσω; πῶς θὰ προσφωνήσω τὴν κόρην μου, ἣν εἰς γάμον ἐκάλεσα καὶ τὴν στέλλω νύμφην εἰς τὸν Ἄδην; πῶς θὰ ἐμβλέψω πρὸς αὐτήν;

Ὁ χορὸς οἰκτεῖρει καὶ στενάζει διὰ τὰς συμφορὰς τοῦ βασιλέως, ὁ δὲ Μενέλαος ἰδὼν τὸν ἀδελφόν του δακρύνοντα συνδακρύνει καὶ αὐτός, μεταμέλεται δι' ὅσα εἶπε πρότερον καὶ προτείνει νὰ μὴ θυσιασθῇ ἡ κόρη·

καὶ σοι παραινῶ μητ' ἀποκτείνειν τέκνον
μητ' ἀνθελέσθαι τοῦμόν· οὐ γὰρ ἔνδικον
σέ μὲν στενάζειν, τάμὰ δ' ἠδέως ἔχειν
θνήσκειν τε τοὺς σοὺς, τοὺς δ' ἐμούςς ὄραν φάος».

καὶ δικαιολογούμενος διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς γνώμης του προσέθηκε

... ἄνδρὸς οὐ κακοῦ τρόποι
τοιοῖδε, χρῆσθαι τοῖσι βελτίστοις ἀεὶ

τὰ γενναῖα ταῦτα φρονήματα τοῦ Μενελάου ἐπαινεῖ ὁ χορὸς, συνειπαινεῖ μὲν καὶ ὁ Ἀγαμέμνων, ἀλλὰ δυστυχῶς νῦν εὐρίσκεται εἰς τὴν σκληρὰν ἀνάγκην,

«θυγατρὸς αἵματηρὸν ἐκπῶξει φόνον».

Κατὰ τὸν Μενέλαον ὅμως δυνατὸν νὰ σφῶζωσι τὴν κόρην πέμποντες αὐτὴν εἰς Μυκῆνας, ἐν ἀνάγκῃ

δὲ ν' ἀφανίσωσι καὶ τὸν Κάλχαντα, ἵνα μὴ κοινοποι-
θῶσι τὰ θέσφατά του· ἀλλὰ καὶ τοῦ μάντεως ἀφανι-
ζομένου, λέγει ὁ Ἀγαμέμνων, ὁ πανοῦργος Ὀδυσ-
σεύς, δημαγωγὸς ὢν καὶ ὄχλοκόπος, θέλει προδώσει
τὸ μάντευμα εἰς τὸν στρατὸν καὶ διαβάλει ἐμέ, ὅτι
ὕπεσχέθην τὴν θυσίαν καὶ νῦν ἀρνοῦμαι νὰ τελέσω
ταύτην· διὰ τῶν ὀχλαγωγικῶν δημηγοριῶν του συν-
αρπάσας τὸν στρατὸν θέλει φονεύσει καὶ ἐμέ, λέγει,
καὶ σὲ καὶ τὴν οἰκογένειάν μου ὅλην· ἂν δὲ καὶ εἰς
Μυκῆνας ἐκφύγω, ἐλθὼν ἐκεῖ μαινόμενος ὁ στρατὸς
θέλει ἐκ θεμελιῶν τ' ἀνάκτορά μου ἀνατρέψει· καὶ
ἐπὶ πᾶσιν ὁ δύστηνος βασιλεὺς δὲν δύναται καὶ ὀ-
λίγα δάκρυα νὰ χύσῃ, ἵνα τὴν θλιψίην του ἀνακου-
φίσῃ. Μόνον δὲ παρακαλεῖ τὸν Μενέλαον ν' ἀποκρύ-
ψῃ τὸ πρᾶγμα ἐκ τῆς Κλυταιμνήστρας μέχρις οὗ τε-
λεσθῆ ἡ θυσία, παρακαλεῖ δὲ καὶ τὸν χορόν, ἵνα τη-
ρήσῃ σιγὴν.

Β' ἸΣΜΑ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

(ΣΤΙΧ. 544-607 ΑΡΧΑΙΟΝ Α' ΣΤΑΣΙΜΟΝ) (1)

Τὸ θελκτικὸν καὶ ἠθικώτατον τοῦτο ἴσμη εἶνε
ἕμνος πρὸς τὴν αἰδῶ καὶ τὴν σωφροσύνην, καθ' ἣν
μετέχει τις τῶν δῶρων τῆς Ἀφροδίτης, ἀλλ' ἐν γα-
λήνῃ καὶ ἄνευ μαινομένων οἴστρων· διότι τὸ τέκνον
τῆς Κύπριδος, ὁ χρυσοκόμης Ἔρως, διπλᾶ βέλη ἐκ
τῶν τόξων του ἐντείνει· τὸ μὲν ἐν ἦπιον ὄν φέρει τὴν
εὐδαιμονίαν εἰς τὸν οἶκον, τὸ δὲ σφοδρὸν καὶ ὀξὺ
ἀνατρέπει τὸν οἰκογενειακὸν βίον· ἀποκρούω τὸ δῶ-
ρον τοῦτο ἐκ τῶν ἐμῶν θαλάμων, ὦ καλλίστη Κύ-
πρις, ἐπιφωνεῖ ὁ χορὸς. διὸ καὶ εὐχεται

εἴη δέ μοι μετρία μὲν χάρις, πόθοι δ' ὄσιοι
καὶ μετέχοιμι τῆς Ἀφροδίτης, πολλὴν δ' ἀποθείμην.

ἐφεξῆς τὸ ἴσμη τοῦ ποιητοῦ διδάσκει, πόσον ἡ παι-

(1) Τὴν μὲν *πάροδον*, τὸ ἀ' δηλ. ἴσμη, ᾄδει ὁ χορὸς εἰσερχό-
μενος εἰς τὴν ὀρχήστραν, τὸ δὲ *στάσιμον*, ὅτε κατέλαβε τὴν ἐν
τῇ ὀρχήστρᾳ *στάσιν* του· (δηλ. θέσιν).

δεία καὶ ἡ ἀνατροφή τροποποιουσι τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀναπτύσσουσι τὴν αἰδημοσύνην καὶ τὴν ὀρθοφροσύνην, ὥστε γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἀνεπιτάκτως νὰ ἐκτελῶσι τὸ καθήκον αὐτῶν.

Ἐν τέλει δὲ αἱ γυναῖκες τοῦ χοροῦ ἰδοῦσαι ἐπιφανείσας τὴν Κλυταιμνήστραν καὶ τὴν Ἴφιγένειαν φιλοφρόνως καὶ μετ' ἀγαλλιάσεως ὑποδέχονται αὐτάς, θαυμάζουσι τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ μακαρίζουσι αὐτάς διὰ τὴν εὐδαιμονίαν· ὡς θεὰς δὲ νομίζουσαι αὐτάς ἀναφωνοῦσι,

θεοί γ' οἱ κρείστους οἷ τ' ὄλβοφόροι
τοῖς οὐκ εὐδαίμοσι τῶν θνητῶν.

Γ'. ΠΡΑΞΙΣ

(ΣΤΙΧ. 608-751. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Β' ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ)

Ἡ Κλυταιμνήστρα εὐχαριστοῦσα τὸν χορὸν διὰ τὴν φιλόφρονα δεξίωσίν του, ἦν αἷσιον οἰωνὸν νομίζει, εὐελπιστεῖ ἐκ τούτου, ὅτι ἐπ' ἀγαθοῖς γάμοις ἦλθε καὶ μετὰ τῆς Ἴφιγενείας πλησιάσασα προσφωνεῖ τὸν βασιλέα·

ὦ σέβας ἐμοὶ μέγιστον, Ἄγαμέμνων ἄναξ,
ἦλθομεν πειθόμεναι εἰς τὰς ἐντολάς σου·

καὶ εὐθὺς ἀκολουθοῦσιν αἱ πρὸς τὸν Ἄγαμέμνονα πλήρεις τραγικῆς εἰρωνείας συγκινητικαὶ στιχομυθίαι, πρῶτον μὲν τῆς Ἴφιγενείας, εἶτα δὲ τῆς Κλυταιμνήστρας. Ἡ φιλοπάτωρ κόρη προτρέξασα τῆς μητρὸς περιπτύσσεται τὸν πατέρα καὶ μετὰ φλογερᾶς στοργῆς καὶ παιδικῆς ἀφελείας προσβλέπει αὐτόν· ἀλλ' εὐθὺς ἐκπλήσεται βλέπουσα τὸν πατέρα σύννουον καὶ σκυθρωπὸν καὶ ἐντεῦθεν ἡ στιχομυθία θυγατρὸς καὶ πατρὸς·

Ἰφιγ. ἕα·

ὡς οὐ βλέπεις ἕκηνον, ἄσμενός μ' ἰδῶν!

Ἄγαμ. πολλὰ βασιλεῖ καὶ στρατηλάτῃ μέλει·

Ἰφιγ. παρ' ἐμοὶ γενοῦ νῦν, μὴ ἐπὶ φροντίδας
τρέπου·

Ἄγαμ. ἰδοῦ, γέγηθά σ' ὡς γέγηθά ὄρων, τέκνον·

Ἴφιγ. Κᾶπειτα λείβεις δάκρυ ἀπ' ὀμμάτων σέθεν;

Ἄγαμ. συνετὰ λέγουσα μᾶλλον εἰς οἶκτον μ' ἄγεις·

Ἴφιγ. ἀσύνετα νῦν ἐροῦμεν, εἰ σέ γ' εὐφρανῶ·

Ἄγαμ. παπαῖ· τὸ σιγᾶν οὐ σθένω, σέ δ' ἤνεσα·

Ἴφιγ. εἴθ' ἦν καλόν μοι σοί τ' ἄγειν σύμπλουτον
ἐμέ·

Ἄγαμ. ἔπεστι καὶ σοὶ πλοῦς, ἵνα μνήσει πατρός·

Ἴφιγ. σὺν μητρὶ πλεύσασα ἢ μόνη πορεύσομαι;

Ἄγαμ. μόνη, μονωθεῖσα ἀπὸ πατρός καὶ μητέρος·

Ἴφιγ. στήσομεν ἀφ' ἀμφὶ βωμόν, ὦ πάτερ, χορούς;

Ἄγαμ. ζηλῶ σέ μᾶλλον ἢ ἐμέ τοῦ μηδὲν φρονεῖν·

Καὶ τέλος ὁ δυστυχῆς πατήρ μὴ δυνάμενος νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα, στέλλει τὴν κόρην ἐντὸς τῶν δωμάτων, ἀφοῦ ἔλαβε παρ' αὐτῆς πικρὸν φίλημα καὶ ἐθαύμασε τὸ ὠραῖον στέρνον καὶ τὰς παρειάς.

Μεθ' ὃ αἰτεῖται συγγνώμην παρὰ τῆς Κλυταιμνήστρας, διότι συγκινηθεὶς δακρύνει· διότι ἡ τῆς θυγατρὸς ἀποστολὴ εἰς τὸν νυμφίον εἶναι μὲν εὐτυχής, ἀλλὰ πάντως λυπεῖ τοὺς γονεῖς.

Καὶ τὴν ἐξῆς δὲ στιχομυθίαν τῆς Κλυταιμνήστρας καὶ τοῦ Ἄγαμέμνονος οὐχὶ ἄνευ δακρύων δύναται τις νὰ παρακολουθήσῃ αὐτὴ τὸ μὲν πρῶτον εἶνε ἡρεμος καὶ φιλόφρων, ἀλλ' ἐν τέλει τραχύνεται ἐπιφύβως. Ἡ βασίλισσα ἐν ἀρχῇ δικαιολογεῖ τὴν συγκίνησιν τοῦ πατρός, διότι καὶ αὐτὴ μετ' ὀλίγον θὰ δακρύνῃ, ὅταν θὰ ἐκδίδῃ τὴν κόρην εἰς τὸν νυμφίον· ἀλλ' ὁ νόμος σὺν τῷ χρόνῳ θέλει μαράνει τὸν πόνον τοῦτον· νῦν δὲ ἡ Κλυταιμνήστρα γνωρίζουσα τὸ ὄνομα τοῦ γαμβροῦ ζητεῖ πληροφορίας περὶ τοῦ γένους καὶ τῆς πατρίδος του· οὕτω δὲ μαρθάνει ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς εἶνε θείου γένους· διότι ὁ πατήρ του Πηλεὺς ἦτο υἱὸς τοῦ Αἰάκοῦ, ὅστις τοῦ Διὸς υἱὸς ἦτο· ἀνετράφη δὲ καὶ ἐπαιδεύθη ὁ γαμβρός ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου Χείρωνος, μακρὰν τῶν ἀνθρώπων, ἵνα μὴ μάθῃ κακῶν ἤθη· διὸ καὶ θαυμάζουσα ἡ Κλυταιμνήστρα διὰ τὴν πρόνοιαν

τοῦ Πηλέως, ἵνα ὁ Ἀχιλλεὺς τόσον καλῶς ἀνατραφῆ,
ἀναφωνεῖ· ἕα.

σοφός γ' ὁ θρέψας χῶ διδούς σοφώτερος.

Κατόπιν δὲ μανθάνουσα, ὅτι ὁ γάμος θὰ τελεσθῆ
ἐν τῇ πανσελήνῳ καὶ ἡ γαμήλιος εὐωχία τῶν γυναι-
κῶν θὰ παρατεθῆ παρὰ τὰς εὐπρόμνους ναῦς ἀνα-
φωνεῖ·

«καλῶς ἀναγκαίως τε· συνενέγκοι δ' ὄμωσ».

Μεθ' ὃ μᾶλλον πλησιάσας πρὸς αὐτὴν λίαν ἠπίως
λέγει·

οἴσθ' οὖν ὃ δρᾶσον, ὦ γυναῖ; πιθοῦ δέ μοι.

Ἐκείνη δὲ μετ' ἐκπλήξεως ἐρωτᾷ, εἰς τί πρᾶγμα;
διότι ἐγὼ συνηθίζω νὰ πείθωμαι·

Ἄγαμ. ἡμεῖς μὲν ἐνθάδ' οὐπὲρ ἐσθ' ὁ νυμφίος,

Κλυτ. μητρὸς τί χωρὶς δράσεθ' ἀμὲ δρᾶν χρεῶν;

Ἄγαμ. ἐκδώσομεν σὴν παῖδα Δαναΐδων μέτα·

Κλυτ. ἡμᾶς δὲ ποῦ χρὴ τηνικαῦτα τυγχάνειν;

Ἄγαμ. χῶρει πρὸς Ἄργος παρθένους τε τημέλει·

Κλυτ. λιποῦσα παῖδα; τίς δ' ἀνασχῆσει φλόγα;

Ἄγαμ. ἐγὼ παρέξω φῶς, ὃ νυμφίοις πρέπει·

Κλυτ. οὐχ ὁ νόμος οὗτος, σὺ δὲ φαῦλ' ἤγει τάδε·

Ἄγαμ. οὐ καλὸν ἐν ὄχλῳ σ' ἐξομιλεῖσθαι στρατοῦ·

Κλυτ. καλὸν τεκοῦσαν τάμά μ' ἐκδοῦναι τέκνα·

Ἄγαμ. καὶ τὰς γ' ἐν οἴκῳ μὴ μόνας εἶναι κόρας·

Κλυτ. ὄχυροῖσει παρθενῶσι φρουροῦνται καλῶς·

Ἄγάμ. πιθοῦ·

Κλυτ. μὰ τὴν ἄνασσαν Ἄργεῖαν θεάν·

ἐλθὼν σὺ τάξω πρᾶσσε, τὰν δόμοις δ' ἐγώ,

ἃ χρὴ παρεῖναι νυμφίοισι παρθένοις·

Μετὰ τὸ φοβερὸν τοῦτο βέλος ἡ μὲν Κλυταιμνή-
στρα ταχέως καὶ ἐν θυμῷ εἰσέρχεται εἰς τοὺς βασι-
λικοὺς δόμους, ὃ δὲ δυστυχῆς βασιλεὺς οἰκτεῖρει ἔτι
μᾶλλον τὴν τύχην του, διότι ζητεῖ παντὶ τρόπῳ νὰ ἐ-
ξαπατήσῃ τὰ προσφιλέστατά του πρόσωπα· καὶ ἐν

τῆ ἀμηχανία του ταύτη θά ὑπάγη νά συσκεφθῆ μετὰ τοῦ Κάλχαντος, πῶς θά ἐξοικονομήσωσι τὸ κακὸν τοῦτο, ὅπερ εἶνε ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μόχθος.

Γ'. ἈΣΜΑ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

(ΣΤΙΧ. 752-800. Β' ΣΤΑΣΙΜΟΝ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ)

Ἐν τῷ ἄσματι τούτῳ ὁ χορὸς νομίσας ἤδη, ὅτι τῆς θυσίας τελουμένης, ὁ στόλος θά ἐκπλεύσῃ, φαντάζεται, ὅτι οὗτος ταχέως θά φθάσῃ εἰς τὸ Ἴλιον, ὅπου ἡ ἐκ τοῦ Φοίβου ἐμπνεομένη Κασσάνδρα τὰς μαντείας της ἐκφέρει διὰ δάφνης στεφανουμένη, καὶ μετὰ χαρᾶς προαισθάνεται τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας καὶ τὴν ἐπικειμένην τιμωρίαν τῶν βαρβάρων, ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παίδων.

Δ'. ΠΡΑΞΙΣ

(ΣΤΙΧ. 801-1035. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Γ' ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ)

Ἐν τῇ πράξει ταύτῃ ἐμφανίζεται ὁ Ἀχιλλεύς, ἴν' ἀναφέρῃ εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον Ἀγαμέμνονα τὴν ἀδημονίαν τοῦ στρατοῦ, ἀπαιτοῦντος ἢ ν' ἀποπλεύσωσιν ἐπὶ τὴν Τροίαν ἢ νά διαλυθῶσιν· ἀναβολὰς δὲν ἀνέχεται πλέον ὁ στρατός· ἡ δὲ Κλυταιμνήστρα ἐκ τοῦ βασιλικοῦ δώματος ἀκούσασα τὴν φωνὴν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀχιλλέως ἐξέρχεται μετὰ σπουδῆς καὶ χαρᾶς, ἵνα γνωρίσῃ καὶ προσωπικῶς τὸν γαμβρὸν τῆς θυγατρὸς, οὗτω δὲ συνάπτεται ὁ ἐξῆς διάλογος,

Κλυτ. ὦ παῖ θεᾶς Νηρηΐδος, ἔνδοθεν λόγων
τῶν σῶν ἀκούσασ' ἐξέην πρὸ δωμαίων.

Ἀχιλλ. ὦ πότνι' αἰδώς, τήνδε τίνα λεύσω ποτὲ
γυναῖκα, μορφήν εὐπρεπῆ κεκτημένην;

Κλυτ. οὐ θαυμά σ' ἡμᾶς ἀγνοεῖν, οὐς μὴ πάρος
κατείδες· αἰνῶ δ' ὅτι σέβεις τὸ σωφρονεῖν.

Ἀχιλλ. τίς δ' εἶ; τί δ' ἦλθες Δαναΐδων εἰς σύλλογον,
γυνὴ πρὸς ἄνδρας ἀσπίσι πεφραγμένους;

ἐάν δέ καί μ
ρίαν της,

μενέτω κα

Ἄλλ' ὁ ἥρωσ δέν
ᾔψει αὐτοῦ, ἵνα μὴ ὀ
έντευξιν ταύτην εἰς κα
διαβεβαιοῖ δὲ τὴν μητέρα
νικετεύτως θά ἐπιτύχωσι
ναλαμβάνει μέγιστον ἀγά
πρὶν μεταχειρισθῆ βίαν συμ
ἵνα δοκιμάσῃ καὶ πείσῃ τὸ
γνώμην· ἡ Κλυταιμνήστρα δυ
πιτυχίας ταύτης, ἀλλ' ἐπὶ τέλ
συμβουλήν τοῦ ἥρωος, βεβαιώ
τυχόν ἀποτύχωσιν ἐν τῇ ἀποπέ
φροτίση κατόπιν τὰ δέοντα καὶ
μονοῦσα εὔχεται εἰς τοὺς θεοὺς
τὴν ἀρετὴν τοῦ ἥρωος.

Δ' ἈΣΜΑ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

(ΣΤΙΧ. 1086-1097. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Γ' ΤΩΝ

Ὁ χορὸς ἀκούσας τὴν ἐπικειμένην
παρθένου, ἣτις προσήχθη δῆθεν ὡς νύμφη
σματοῦ αὐτοῦ τούτῳ ἀντιπαραβάλλει τὸν αὐτὸν
καὶ στυγερὸν τοῦτον γάμον τῆς κόρης πρὸς τὸν
τοῦ Πηλέως χαρμόσυνον καὶ εὐτυχῆ τῆς Θέτιδος
μέναιον, ἐξ οὗ ἐγεννήθη ὁ Ἀχιλλεύς· ἐν τῷ πο
λήτῳ ἐκείνῳ γάμῳ, οὗ τὴν τελετὴν ἐώρτασαν π
οἱ θεοί, αἱ μὲν Πιερίδες Μοῦσαι ἄδουσαι ἔκρουον
χρυσεοσάνδαλον πόδα ἐπὶ τῆς γῆς, αἱ δὲ πεντήκον
τοῦ Νηρέως κόραι, αἱ τῆς Θέτιδος ἀδελφαί, παρ
τὴν λευκοφαῖ ψάμαθον ἐλισσόμεναι τὸν κύκλιον ε
χόρευσαν χορὸν.

Τότε ἡ Ἰφιγένεια προσπεσοῦσα εἰς τὰ γόνατα τοῦ πατρὸς ἱκετεύει αὐτόν, ἵνα φεισθῆ τῆς ζωῆς τῆς λέγουσα·

Εἰ μὲν τὸν Ὀρφῆος εἶχον, ὦ πάτερ, λόγον
 πείθειν ἐπάδουσ', ὥσθ' ἄμαρτεῖν μοι πέτρας
 κηλεῖν τε τοῖς λόγοισιν, οὐς ἐβουλόμην,
 ἔνταυθ' ἂν ἦλθον· νῦν δὲ τάπ' ἐμοῦ σοφά,
 δάκρυα παρέξω· τὰυτα γὰρ δυναίμεθ' ἂν
 . . . μὴ μ' ἀπολέσης ἄωρον· ἡδὺ γὰρ τὸ φῶς
 βλέπειν· τὰ δ' ὑπὸ γῆς μὴ μ' ἴδειν ἀναγκάσῃς·
 πρώτη σ' ἐκάλεσα πατέρα καὶ σὺ παῖδ' ἐμέ.
 . . . βλέπον πρός ἡμᾶς, ὄμμα δὸς φίλημά τε,
 ἴν' ἀλλὰ τοῦτο κατθανοῦσ' ἔχω σέθεν—
 μνημεῖον, εἰ μὴ τοῖς ἐμοῖς πεισθῆς λόγοις·
 ἰδοῦ σιωπῶν ἱκετεύει σε καὶ ὁ νῆπιος Ὀρέστης·
 κατοῖκτηίρόν με, πάτερ· Τέλος ἐν μόνον σοὶ λέγω·
 τὸ φῶς τόδ' ἀνθρώποισιν ἥδιστον βλέπειν,
 μαίνεται δ' ὅστις εὐχεται θανεῖν.

Ἡ ἰκεσία τῆς νεάνιδος καὶ λίθους ἔτι ἡδύνατο νὰ συγκινήσῃ, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς μένει ἀσυγκίνητος, οὐχὶ διότι δὲν ἀγαπᾷ τὰ τέκνα του, ἀλλὰ διότι εἶνε ἡγαπασμένος νὰ προβῆ εἰς τὴν θυσίαν·

«δεινῶς δ' ἔχει με ταῦτα τολμῆσαι, γύναι,

δεινῶς δε καὶ μῆ·

ὁ χιλιόναυς στόλος μετὰ τῶν ἰσχυροτέρων ἡγεμόνων τῆς Ἑλλάδος κατελήφθη ὑπὸ μανιώδους τινὸς ἐπιθυμίας, οὐχὶ ἄνευ θεῶν, νὰ πλεύσῃ ἐπὶ τὴν Τροίαν καὶ τιμωρήσῃ τὴν ὕβριν τῶν βαρβάρων·

«Οὐ Μενελάως με καταδεοῦλωται, τέκνον,
 ο δ' ἐπὶ τὸ κείνου βουλόμενον ἐλήλυθα,
 ἀλλ' Ἑλλάς, ἥ δεῖ. κἂν θέλω κἂν μὴ θέλω,
 θῦσαι σε· τούτου δ' ἤσσονας καθέσταμεν»

Διότι ἐλευθέρα πρέπει ἡ Ἑλλάς νὰ εἶνε ὅσον ἐξαρτάται ἐκ σοῦ, τέκνον, καὶ ἐμοῦ, ἵνα μὴ ἐφεξῆς οἱ βάρβαροι ἐλληνίδας γυναῖκας ὑφαρπάζωσιν.

Ἡ σκληρὰ τοῦ πατρὸς ἀπόφασις αὐτῆ προκαλεῖ θρήνους τῆς μητρὸς καὶ μακρὰν μεμψιμοίρον τῆς κόρης μονοψίδαν (1280 - 1335).

(ΠΡΑΧΑΙΩΝ).

συμβουλήν τοῦ
 ἄνδρα, ὅπως μὴ
 ἀγαμέμνων μὴ γνω-
 σθῆ παρακαλεῖ τὴν
 κόρην, διότι δῆθεν
 οὕτω δὲ προσέρχεται
 ὁ βασιλεὺς τότε μετ'
 ταρρασομένην καὶ τὴν
 ἐρωτήσῃ τὴν αἰ-
 γυναικὸς ὡς δόλιος ἀνήρ
 μάτην τότε προσπαθεῖ
 σιγᾶ, ἵνα μὴ ψευδῆ λέγων
 συμφορὰν·
 τὸν, ὅτι θυσιάζει τὸ τέκνον του,
 Ἑλένην ἀνακτήσῃ· δηλ. χάριν
 ἀζομεν τὸ τέκνον ἡμῶν·

οἱσι φιλτάτοις ὠνούμεθα».

ὁ βασιλεὺς γίνεται θεομοιῆς
 δὲν πρέπει μόνον περὶ σκῆπτρων καὶ
 φροντίζῃ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν τέκνων
 ὁ ἀγών, λέγει εἶνε κοινὸς ὅλων τῶν
 πρεπε διὰ κλήρου νὰ ὀρισθῆ τὸ θῦμα,
 ὁ ἐξαιρετικῶς νὰ θυσιάζῃ τὸ τέκνον του·
 ἐπειδὴ τὸν πόλεμον ἀνέλαβον χάριν τοῦ
 τούτου τὸ τέκνον ἔδει νὰ θυσιασθῆ· Νῦν
 ἡ ταλαίπωρος μήτηρ, ἐγὼ μὲν ἡ σφῆζουσα
 ὑγικὴν τιμὴν θά στεροῦμαι τὸ τέκνον μου, ἡ
 οῦσα τὴν συζυγικὴν πίστιν, Ἑλένη, θά σφῆζῃ
 κόν τῆς· διὸ καὶ ἱκετευτικῶς ἐπιλέγει·

εἰ δ' εὖ λέλεκται, μετανόει δὴ μὴ κτανεῖν
 τὴν σὴν τε κάμην παῖδα καὶ σώφρων ἔσει·

Συγκινηθεὶς δὲ καὶ ὁ χορὸς ἐκ τῆς ἰκεσίας συνικε-
 τεύει τὸν βασιλέα, ἵνα φεισθῆ τῆς κόρης αὐτοῦ.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ Ε΄ ΠΡΑΞΕΩΣ (1474)

Περιπέτεια

Ὁ μὲν Ἀχιλλεὺς μετ' ὀπαδῶν ὠπλισμένων φαίνεται πόρρωθεν ἐρχόμενος· ἡ δὲ Ἴφιγένεια ἐκ τοῦ θαύματος τούτου τρομάξασα φεύγει, ἵνα κρυφθῆ καὶ πρὸς τὴν συμβουλὴν τῆς μητρὸς νὰ μὲνη, ἅπαντ'α

«ἄνδρα τὸνδ' ἰδεῖν αἰσχύνομαι·
τὸ δυστυχὲς μοι τῶν γάμων αἰδῶ φέρει».

ἡ δὲ δυστυχῆς μήτηρ συμβουλεύει·

«οὐκ ἐν ἀβρότητι κεῖσαι πρὸς τὰ νῦν πεπτωκότα»
ἀλλὰ μένε, δὲν εἶνε καιρὸς σεμνοτήτων νῦν.

Ἦδη δὲ πλησιάσας ὁ Ἀχιλλεὺς ἀναγγέλλει πρὸς τὴν βασίλισσαν δεινά· ὁ στρατὸς δηλ. στασιάσας ἀπαιτεῖ τὴν θυσίαν τῆς κόρης, αὐτὸν δὲ προσπαθοῦντα νὰ κωλύσῃ τὴν σφαγὴν ἀπειλοῦσι νὰ λιθοβολήσωσιν οὐ μόνον οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ οἱ Μυρμιδόνες αὐτοῦ· ἀλλ' εὐχ' ἤτιον αὐτὸς θ' ἀγωνισθῆ καὶ εἷς κατὰ πολλῶν, ἵνα σώσῃ τὴν φημισθεῖσαν αὐτῷ νύμφην· προτρέπει δὲ καὶ τὴν μητέρα· ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ὁ Ὀδυσσεὺς ν' ἀπαγάγῃ αὐτὴν βίβη, ἀντεχομένη τῆς θυγατρὸς ματαιώσῃ τὴν θυσίαν αὐτῆς.

Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐπέρχεται θαυμαστὴ τις μεταστροφή ἣτις φαίνεται μὲν ἀποτόμως γινομένη, ἀλλὰ ἀποχρώντως δικαιολογούμενη· ἡ Ἴφιγένεια δηλ. ἀκούσασα τοὺς κινδύνους καὶ τὴν στάσιν τὴν χάριν τῆς θυσίας τῆς γινομένην οἶονε *μεταμορφοῦται*· ἡ τέως δειλὴ καὶ φιλόψυχος παρθένος γίνεται ἥρωϊς, προθυμούμενη αὐτοπροαιρέτως νὰ θυσιασθῆ.

Μήτηρ, ἀναφωνεῖ, εἰσακούσατε τῶν ἐμῶν λόγων· τὸν μὲν ξένον εἶνε δίκαιον νὰ ἐπαινήσωμεν διὰ τὴν προθυμίαν του καὶ νὰ προνοήσωμεν, ἵνα μὴ ματαιῶς διαβληθῆ εἰς τὸν στρατὸν καὶ ἀνωφελῶς φονευθῆ· ἐπειδὴ δὲ ὁ θάνατός μου εἶνε ἀποφασισμένος, πρέπει γενναίως νὰ ὑπομείνω τοῦτον. Ἡ Ἑλλάς ἡ μεγίστη εἰς ἐμὲ νῦν ἀποβλέπει πᾶσα καὶ ἐξ ἐμοῦ ἐξερτάται ἡ νίκη καὶ ἡ δόξα τῆς. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐμὸν κλέος, Ἑλλάδα ὡς ἡλευθέρωσα, μακάριον ἔσται· ἔπειτα καὶ

σύ, ὦ μητερ, ἐνθυμοῦ, ὅτι ἐγέννησάς με τέκνον πάσης τῆς Ἑλλάδος καὶ οὐχὶ ἰδικόν σου μόνον. Ἐν ᾧ δὲ μυριάδες ἀνδρῶν ὀπλοφόρων καὶ μυριάδες ναυτῶν εἶνε ἔτοιμοι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος νὰ θυσιασθῶσι τιμωροῦντες τοὺς βαρβάρους, ἡ ἐμὴ ψυχὴ, μία οὔσα, θά ματαιώσῃ ταῦτα; Σκέφθητε δὲ καὶ τοῦτο· ἐάν ὄντως ἡ θεὰ Ἄρτεμις ἠθέλησε τὸ σῶμα τὸ ἐμόν νὰ λάβῃ, ἐγώ, θνητὴ οὔσα, πρέπει νὰ ἐναντιωθῶ εἰς τὴν θεάν; ἀλλ' ἀμήχανον καὶ ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ αὐτῆς ἡ εὐγενὴς παρθένος κηρύττει μεγαλοστόμως τάδε·

«δίδωμι σῶμα τοῦμόν Ἑλλάδι,
 θύετ', ἐκπορθεῖτε Τροίαν· ταῦτα γὰρ μνημεῖά μου
 διὰ μακροῦ καὶ παῖδες οὔτοι καὶ γάμοι καὶ δόξ' ἐμὴ
 βαρβάρων δ' Ἑλληνας ἄρχειν εἰκόσ, ἀλλ' οὐ βαρ-
 βάρους,
 μητερ, Ἑλλήνων· τὸ μὲν γὰρ δοῦλον, οἱ δ' ἐλεύθεροι».

Θαυμάζει τὴν εὐγενὴ καὶ ἔνθεον παρθένον ὁ χορός, συνθαυμάζων δὲ καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς ἀναφωνεῖ·

«ζηλῶ δὲ σοῦ μὲν Ἑλλάδ' Ἑλλάδος δὲ σέ»

Ὁ ἥρωας ποθῶν ἔτι μάλλον νῦν τὸν μετὰ τῆς εὐγενοῦς νεάνιδος γάμον, θέλει καὶ νῦν ἔτι νὰ σώσῃ αὐτὴν ἐκ τῆς θυσίας μαχόμενος πρὸς τὸν στρατόν, ἀλλ' ἐκείνη ὡς ἐμπεπνευσμένη Ἑλληνίς ἀπαντᾷ·

«λέγω τάδ' οὐδὲν οὐδέν' εὐλαβουμένην»

Ἡ Τυνδαρίς Ἑλένη ἄρκετοὺς φόνους προέκλεισε·

Σὺ δ' ὦ ξένε,

μὴ θνήσκε δι' ἐμὲ μηδ' ἀποκτείνης τινά,

ἔα δὲ σῶσαί μ' Ἑλλάδ' ἣν δυνώμεθα·

Ὁ ἥρωας ἤδη δὲν ἐπιμένει εἰς τὴν πρότασίν του, ἀλλὰ βεβαιοῖ αὐτὴν, ὅτι θὰ μεταβῇ μετὰ τῶν ὀπαδῶν του ἐνόπλων εἰς τὸν βωμὸν τῆς θεᾶς καρδακῶν τὴν ἐκεῖ παρουσίαν τῆς παρθένου, ὥστε, ἐάν καὶ τὴν τελευταίαν στιγμὴν δειλιάσῃ, νὰ σώσῃ αὐτὴν.

Ἡ ἥρωϊς ἤδη βλέπουσα τὴν μητέρα κλειούσαν παρακαλεῖ νὰ μὴ θρηνηῖ μηδὲ νὰ μελανειμονήσῃ διὰ τὸν θάνατόν της, διότι αὕτη θυσιαζομένη εἰς τὴν θεάν δὲν θὰ τεθῇ εἰς τάφον, ὡς οἱ ἄλλοι θνητοί, ἀλλ' ὁ βωμὸς τῆς Ἀρτέμιδος ἔσται τὸ μνημα αὐτῆς

καὶ θὰ ὑμνηται·

«ὡς εὐτυχοῦσά γ' Ἑλλάδος τ' εὐερ-γέτις».

Παρακαλεῖ προσέτι τὴν μητέρα ἢ εὐγενῆς κόρη, ἵνα μὴ καὶ αἱ ἀδελφαὶ τῆς ἐν Μυκῆναις πενθηφορήσουσιν, τὸν δὲ Ὀρέστην νὰ ἐκτρέφῃ ἐπιμελῶς, ὃν καὶ ἐναγκαλιζέται νῦν τὸ ὕστατον· τέλος δὲ ἀκολουθεῖ ἢ ἐξῆς συγκινητικὴ στιχομυθία μητρὸς καὶ θυγατρὸς.

Κλυτ. ἔσθ' ὅτι κατ' Ἄργος δρῶσά σοι χάριν φέρω;

Ἴφιγ. πατέρα τὸν ἐμὸν μὴ στύγει πόσιν τε σόν·

Κλυτ. δεινούς ἀγῶνας διὰ σέ δεῖ κείνον δραμεῖν·

Ἴφιγ. ἄκων μ' ὑπὲρ γῆς Ἑλλάδος διώλεσεν·

Κλυτ. δόλω δ', ἀγεννῶς, Ἀτρέως τ' οὐκ ἀξίως.

Μεθ' ὃ ἡ γενναία κόρη παρακαλέσασα τὴν μητέρα ν' ἀπομακρυνθῆ καὶ συνοδευομένη ὑπὸ προσπόλων τοῦ πατρὸς βαδίζει ἐκουσίως εἰς τὸν λειμῶνα τῆς θεᾶς, τὸν τόπον τῆς θυσίας· ἀποτεينوμένη δὲ πρὸς τὸν χορὸν κελεύει νὰ ἐπικρατήσῃ *εὐφημία*, ἱερά σιωπή, νὰ ἐτοιμασθῶσι τὰ κανᾶ, τὸ ἱερὸν πῦρ, ὁ ἀγίασμός καὶ ἡ περὶ τὸν βωμὸν πομπή· καὶ ἡ μεγαλόφρων Ἑλληνίς ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ αὐτῆς καυχωμένη ἀναφωνεῖ!

ὡς σωτηρίαν

Ἑλληνισι δώσουσ' ἔρχομαι νικηφόρον.

Ε'. ΠΡΑΞΙΣ (1475 - 1531)

(Κομμός, ἄσμα πένθιμον, ἀδόμενον ἀμειβαίως ὑπὸ τῆς Ἴφιγενείας καὶ τοῦ χοροῦ).

Ἡ πομπὴ αὕτη εἶνε ἱεροπρεπῆς ἅμα καὶ συγκινητικὴ, συνοδεύει δὲ ταύτην τὸ ἀμοιβαῖον ἄσμα τῆς ἠρωίδος καὶ τοῦ χοροῦ. ἡ μὲν *νεάνις* ὡς *Ἰλίου* καὶ *Φρυγῶν ἐλέπολις* εἰς τὴν θυσίαν ἀγομένη κελεύει ἵνα στέψαντες αὐτὴν καὶ ῥαντίσαντες θύσωσι πρὸς ἐξιλέωσιν τῆς ἐξωργισμένης Ἀρτέμιδος.

Ὁ δὲ *χορὸς* ἀποθαυμάζων αὐτὴν καὶ ῥαίνων δι' ἀνθέων καὶ χερνίβων ἱερῶν προπέμπει εἰς τὸν βωμὸν τῆς θεᾶς· μεθ' ὃ ἡ κορυφαία τοῦ χοροῦ ὡς ἰέρεια ἰκετεύουσα τὴν θεάν αἰτεῖται τὴν εὐπλοῖαν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου καὶ τὴν νίκην κατὰ τῶν βαρβάρων.

ΣΤ΄ ΠΡΑΞΙΣ

(ΣΤΙΧ. 1532-1629. Η ΕΞΟΔΟΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ)

Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ πράξει τῆς τραγωδίας ἄγγελος ἔλθων ἐν σπουδῇ καλεῖ τὴν Κλυταιμνήστραν ἐκ τῶν δωμάτων· αὕτη δ' ἔντρομος ἐξέρχεται φοβουμένη νέαν τινὰ συμφορὰν· ἀλλ' ἐκεῖνος διαβεβαιοῖ αὐτὴν, ὅτι χαρμόσουν ἀγγελίαν φέρει καὶ ἐν λεπτομερείᾳ διηγεῖται τὰ κατὰ τὴν θυσίαν τῆς κόρης· ὅτε, λέγει, συνοδεύοντες τὴν παρθένον ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἄλσος τῆς θεᾶς, ὅπου ἦτο συνηθροισμένος ὁ στρατός, ὁ πατήρ ὡς εἶδε τὴν κόρην ἀνεστέναζε καὶ στρέψας τὴν κεφαλὴν εἰς τὰ ὀπίσω ἐδάκρυε πρὸ τῶν ὀμμάτων πέπλον προβαλὼν· ἡ δὲ κόρη σταθεῖσα πλησίον τοῦ πατρὸς εἶπεν ὦ πάτερ, πάρειμί σοι.

τοῦμόν δὲ σῶμα τῆς ἐμῆς ὑπὲρ πάτρας
καὶ τῆς ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος γαίης ὑπερ
θῦσαι δίδωμ' ἔκοῦσα πρὸς βωμόν θεᾶς·
. . . . καὶ τοῦπ' ἐμοὶ εὐτυχοῖτε καὶ νικηφόρου
δορὸς τύχοιτε πατρίδα τ' ἐξίκοισθε γῆν·
πρὸς ταῦτα μὴ ψάυση τις Ἀργείων ἐμοῦ·
σ;γῆ παρέξω γὰρ δέρην εὐκαρδίως·
τοσαῦτ' ἔλεξε· πᾶς δ' ἐθάμβησε κλύων
εὐψυχίαν τ' ἀρετὴν τῆς παρθένου».

Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ μὲν Κάλχας ἐτοιμάσας τὸ ξίφος ἐστεφάνωσε τὴν κεφαλὴν τῆς κόρης, ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς ἠύχθη εἰς τὴν θεάν ἵνα εὐμενῶς δεχθῆ τὸ θῦμα,

«ἄχραντον αἶμα καλλιπαρθένου δέρης»

καὶ νὰ δώσῃ πλοῦν εἰς τὸν στόλον καὶ νίκην κατὰ τῶν βαρβάρων.

Καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς κρατῶν τὸ ξίφος παρατηρεῖ ποῦ θὰ πλῆξῃ καιρίως τὸ θῦμα, ἐγὼ δέ, λέγει ὁ ἄγγελος, ἐξ ἄλγους μὴ δυνάμενος νὰ βλέπω τὸ σπαραξικάρδιον θέαμα, ἐστάθην νεύων πρὸς τὴν γῆν· τότε δ' ἐξαίφνης ἐπῆλθε θαῦμα μέγα, τὸν μὲν κτύπον τῆς πληγῆς πᾶς τις ἤκουσε σαφῶς, ἀλλὰ τὴν παρθένον οὐδαμῶς ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ· βοᾷ δὲ ὁ ἱερεὺς, συνεπηχεῖ δὲ καὶ ὁ στρατός, ὡς εἶδον τὸ ἀνέλπιστον τοῦτο ἐκ θεῶν

«φάσμα, οὐ γε μηδ' ὄρωμένου πίσις παρῆν»
 ἔλαφος δηλ. ἀσπαίρουσα ἔκειτο ἐπὶ γῆς,

«ἰδεῖν μεγίστη διαπρεπῆς τε τὴν θεάν»
 ἦς τὸ αἷμα ἔρραϊνε τὸν βωμὸν τῆς θεᾶς.

Καὶ τὸ θαῦμα τοῦτο ἐρμηνεύων ὁ μάντις ἔλεγεν, ὅτι ἡ θεὰ κατέπεμψε τὴν ἔλαφον ταύτην ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ταύτης τὴν θυσίαν προτιμᾷ, ἵνα μὴ τὸν βωμὸν τῆς μιάνης δι' ἀνθρωπίνου αἵματος· διὸ ἐξιλεωθεῖσα ἡ θεὰ πέμπει οὐρίον ἄνεμον, ὃ δὲ στόλος ἐτοιμασθεὶς ἀποπλέει· τοιαύτην μοῖραν ἐκ θεῶν, λέγει ὁ ἄγγελος, ἡ κόρη σου ἔλαβε

«καὶ δόξαν ἔσχεν ἄφθιτον καθ' Ἑλλάδα»

καὶ πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τούτων προσέθηκεν·

«ἐγὼ παρῶν καὶ τὸ πρᾶγμ' ὄρων λέγω,
 ἡ παῖς σαφῶς σοι πρὸς θεοὺς ἀπέπτατο».

Καὶ ὁ μὲν χορὸς εὐπιστος ὦν χαίρει ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ, νομίζων, ὅτι ὄντως ἐν θεοῖς ἡ κόρη μένει· ἄλλ' ἡ Κλυταιμνήστρα δυσπιστοῦσα νομίζει, ὅτι πρὸς παραμυθίαν ταῦτα ἀγγέλλονται, ἵνα τὸ λυγρὸν πένθος παύσῃ.

Κατόπιν ἐμφανισθεὶς ὁ Ἄγαμέμνων καὶ βεβαιώσας τὴν σύζυγόν του ὡς πρὸς τὸ γενόμενον θαῦμα συμβουλεῦει αὐτὴν, ἵνα μετὰ τοῦ Ὀρέστου εἰς Μυκῆνας ἀπέλθῃ, ὅπου μετὰ πολὺν χρόνον ἐκ τῆς Τροίας ἐπανελθὼν θὰ τὴν ἐπανίδῃ· διὸ καὶ ἀποχαιρετίζων εὐχεται αὐτῇ εὐτυχίαν.

Τέλος ὁ χορὸς ἐπιστέφων τὴν τραγωδίαν ἐξαίτεϊται παρὰ τῆς θεᾶς, ἵνα τοὺς Πανέλληνας εἰς εὐκλειεῖς ἀγῶνας ὀδηγῇ, τὸν ἄνακτα τῶν ἀνάκτων, ὅστις χάριν τῆς πατρίδος τὴν κόρην του ἐθυσίασε, νὰ σώζῃ καὶ τὴν Ἑλλάδα ὅλην εἰσαεὶ νὰ κλεῖζῃ.

ΜΙΜΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τοῦ Εὐριπίδου ἠξιώθη πολλῆς τιμῆς ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων· τὴν τραγωδίαν ταύτην μιμούμενος ὁ Ῥωμαῖος τραγικός ποιητὴς *Ἔννιος* ἐποίησεν *Ἰφιγένειαν ἐν Αὐλίδι*.

Τὴν Ἰφιγένειαν τοῦ Εὐριπίδου μετέφρασεν εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν ὁ ἐνθουσιώδης καὶ πρῶτος ἀνθρωπιστής, *Ἔρασμος* (τῷ 1506), ἵνα ἐπιδείξῃ τὰ θέληγτρα τῆς ἑλληνικῆς μούσης εἰς τὴν Ἑσπερίαν Εὐρώπην, τὴν ἐκ τῆς βαρβαρότητος ἀναγεννωμένην· ταύτην ἀριστούργημα θεωρῶν καὶ ὁ Schiller, ὁ μέγας ποιητὴς τῆς Γερμανίας μετέφρασεν εἰς τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν (1788) καὶ διὰ τῆς γλαφυρωτάτης αὐτοῦ μεταφράσεως ἡ ἑλληνικὴ τραγωδία κατέστη κοινὸν τῶν Γερμανῶν κτῆμα. Τέλος κατὰ τὴν τραγωδίαν τοῦ Εὐριπίδου καὶ ὁ Ῥακίνας, ἡ εὐγενεστέρα φυσιογνωμία τῆς Γαλλικῆς δραματουργίας, ἐποίησεν *Ἰφιγένειαν ἐν Αὐλίδι* (1675)· ὅτε δὲ ἐδιδάχθη τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τοῦ Ῥακίνα, ὁ Βολταῖρος ἐνθουσιῶν διεκήρυξεν, ὅτι αὕτη «εἶνε ἡ τραγωδία τῶν τραγωδιῶν»· ἀλλ' ἄλλοι τεχνοκρίται, ἀρμοδιώτεροι τοῦ Βολταίρου, Γάλλοι καὶ Γερμανοὶ καὶ Βρεττανοὶ ἀπεφώνησαντο γνώμην ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν πρότυπον ἀνυπέβλητον παραμένει· διὸ καὶ εἰς τὸ πρότυπον τοῦ Εὐριπίδου προσκολληθεὶς ὁ Ζὰν Μορεάς, τὸ τηλύγετον τῆς Ἑλλάδος τέκνον, μόνον λεπτομερείας τινὰς μεταρρυθμίσας, καὶ τὸ σύνολον τορευσας, торνεύσας καὶ ῥινήσας, ἀπέδειξε τὸ πάγκαλον αὐτοῦ ἔργον, ὅπερ ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν τῶν Γάλλων καὶ ἄλλων Εὐρωπαίων ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ παρόντος αἰῶνος (1903).

Προετοιμασία διὰ τὴν θυσίαν (ἀνάγλυφον ἐπὶ βωμοῦ ἐν Φλωρεντία τοῦ γλύπτου Κλεομένου). Ἡ Ἰφιγένεια φοροῦσα πλοσώτατον χιτῶνα ἴσεται περίλυπος, ἀλλ' ἤρεμος· διὰ τῆς δεξιᾶς στηρίζει τὸ πρόσωπον· ἀριστερὰ γένιας γυμνὸς ὑποστηρίζει αὐτήν, δεξιὰ δὲ ὁ ἱερεὺς ἀφαιρεῖ τοὺς πέπλους τοῦ θύματος· δεξιώτερον, παρὰ τὸν ἱερέα, ὑπηρέτης στηρίζει τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν ἐπὶ βωμοῦ κρατεῖ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ πινάκιον πλήρες προσφορῶν, ὀπωρῶν καὶ πλακουντίων· ὀπισθεν αὐτοῦ εἰκονίζεται ἡ πλάτανος τῆς Αὐλίδος· ὑφ' ἣν ἴσεται ἐντελῶς κεκαλυμμένος ὁ Ἀγαμέμνων ἔχων τὴν δεξιάν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, εἰς ἐνδειξιν ὑψίστης λύτης καὶ πένθους.

Ἄγγειον τῶν Μεδίκων ἐν Φλορεντία. Ἡ Ἰριγένεια ἐν τῷ μέσῳ ἡμίγυμος κἀθηται πρὸ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, ἣς τὸ ἄγαλμα ἐπ' αὐτοῦ ἔχον ἐν τῇ ἀριστερᾷ τῶσον ἢ παρθένος φέρουσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διάδημα εἶνε ἑτοιμὴ πρὸς τὴν θυσίαν. Δεξιὰ εἶνε ὁ Ἀχιλλεὺς ἀπλισμένος, στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ δορατοῦ του καὶ πατῶν διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς εἰς τὸ βῆθρον τοῦ βωμοῦ· ἀριστερὰ εἶνε ὁ Διομήδης, παρ' αὐτὸν ὁ Μενέλαος πατῶν καὶ οὗτος τὸν πόδα ἐπὶ βωμοῦ καὶ στηριζόμενος διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐπὶ τοῦ στήθρου του ἀνεστραμμένον· ὅπισθεν αὐτοῦ ὁ Ἀγαμέμνων ἔχων κεκαλυμμένην τὴν κεφαλὴν εἰς ἐνδεδεῖν φλίμμεως καὶ τεινων τὴν ἀριστερὰν οἰονεὶ ἐκφράζων τὴν τελευτὴν ἀτύφασιν. Πάντες δὲ προσβλέπουσι εἰς τὸ θῆμα.

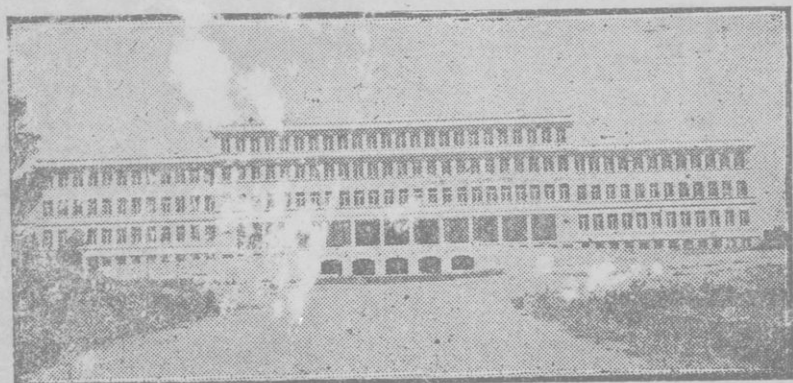

Ἄμφορες τῆς Ἀπουλίας ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ. Καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Τιφινεῖα προκείται νὰ θυσιασθῇ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ὑπὸ τοῦ ἱερέως προτεινοντος τὴν μάχαιραν, ἡ Ἄρτεμις προσφέρει ἀντ' αὐτῆς ἀφαρταξομένης, μαγικῶς πῶς ἔλαφον καὶ οὕτω σφῆσι τὴν παρθένον· δεξιὰ τοῦ βωμοῦ δύο νεαίδες, ὧν ἡ πρώτη φέρει ἐπὶ πινακίῳ ἄνθη ἄνωθεν ἀριστερά ἡ Ἄρτεμις καὶ δεξιὰ ὁ Ἀπόλλων καθήμενος, παρακολουθοῦντες τὴν θυσίαν.

στίχ. 1581 — θαῦμα δ' ἦν ἀφρηῆς ὄραν
 πληγῆς σαφῶς γὰρ πᾶς τις, ἦσθετο κτύπον.
 τὴν παρθένον δ' οὐκ εἶδεν οἱ γῆς εἰσδύ.
 προῦθηκε (θεῶ) βωμίαν ἔλαφον ὄρειδρόμιον
 ταύτην γὰρ ἀντὶ τῆς κόρης ἀσπάξεται,
 ὡς μή μιάνη βωμὸν εὐγενεὶ φόνω.

024000020040

ΤΥΠΟΣ Α. ΜΠΟΥΚΟΥΡΗ, ΧΑΡΤΟΣ 80